

اشاره: دسترسی آسان همگی به عدالت مستلزم آن است که همه اقشار ملت بدون پرداخت هیچگونه هزینه‌ای قادر به تظلم خواهی باشند اما امروزه در تمام دنیا این اصل دارای استثنائاتی است و متقاضیان رجوع به دستگاه قضایی ناگزیر به پرداخت هزینه‌هایی می‌باشند.

در کشور ما در امور کیفری هزینه دادرسی در مقابل هزینه‌های مربوط به دادخواست مدنی بسیار اندک و ناچیز می‌باشد. اما در عین حال پرداخت این هزینه‌ها از سوی شاکی الزامی است. گرچه در مرحله تحقیقات مقدماتی (داسرا) این اختلاف نظر وجود دارد که شاکی نباید هزینه‌ای بابت تعقیب کیفری بپردازد ولی در مرحله دادرسی و مراجعه به دادگاه هزینه‌هایی وجود دارد که صرف نظر از این اختلاف نظرها در این موارد به میزان این هزینه‌ها و نحوه احتساب و پرداخت آن اشاره می‌کنیم.

* تقدیم دادخواست و درخواست تعقیب کیفری به مراجع قضایی علاوه بر حقوق مقرر مستلزم پرداخت مبلغ ۱۰۰۰ ریال خواهد بود.
* هزینه شکایت کیفری علیه صادرکننده چک پرداخت نشدنی (بلامحل) چنانچه مبلغ چک تا ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد، ۱۰۰ تومان و نسبت به مازاد ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال تا ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال مبلغ ۳۰۰ تومان و مازاد بر ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال، ۱۰۰۰ تومان می‌باشد. پس اگر کسی بخواهد شکایت کیفری علیه صادرکننده چک بلامحل که مبلغ آن ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال است طرح و اقامه کند باید مبلغ ۴۰۰ تومان تمبر باطل نماید.

پرسش: آیا علاوه بر هزینه‌های بالا برای کپی اوراق شکایت هم باید مبلغی پرداخت شود؟

پاسخ: چنانچه بخواهیم کپی اوراق و اسناد خود را تقدیم مرجع قضایی کنیم باید کپی آنها با اصل توسط دفتر دادگاه تطبیق داده شود و این امر مستلزم پرداخت هزینه می‌باشد که عبارت است از کپی هزینه تطبیق اوراق با اصل در هر مورد ۲۰ تومان.

* هزینه دادرسی در مرحله تجدید نظر از احکام کیفری ۱۰۰۰ تومان می‌باشد.

پرسش: اگر در پرونده‌ای یک نفر شاکی و چند نفر محکوم بخواهند از حکم کیفری تجدید نظر خواهی کنند آیا هر یک باید مبلغ ۱۰۰۰ تومان بپردازند؟

پاسخ: در سؤال بالا فقط شاکی باید مبلغ ۱۰۰۰ تومان جهت رسیدگی به درخواست تجدیدنظر خواهی تمبر باطل کند زیرا تجدید نظر خواهی شخص محکوم نسبت به محکومیتش مستلزم پرداخت هزینه دادرسی نیست.

پرسش: اگر شخصی که درخواست تجدید نظر از رأی کیفری می کند قادر به پرداخت هزینه نباشد آیا درخواست او رد می شود؟
 پاسخ: همان طور که اشاره کردیم تجدید نظر خواهی محکوم نسبت به محکومیتش و حتی ضرر و زیان ناشی از جرم فاقد هزینه است. اما در مورد شاکی رئیس حوزه قضایی می تواند با توجه به وضعیت تجدیدنظر خواه او را از پرداخت هزینه تجدید نظر خواهی در امر کیفری معاف کند و اگر مدعی خصوصی نسبت به رأی دادگاه کیفری در خصوص ضرر و زیان ناشی از جرم مستلزم پرداخت هزینه دادرسی مطابق تشریفات قانون آیین دادرسی مدنی باشد و اگر او قادر به پرداخت این مبلغ نباشد می تواند به همان دادگاه صادر کننده رأی دادخواست اعسار تقدیم کند و دادگاه صادر کننده رأی به این ادعا طبق مقررات رسیدگی خواهد کرد.

پرسش: آیا متهم یا شاکی برای حق الزحمه کارشناسی، پزشک قانونی و ... باید هزینه ای بپردازد؟

پاسخ: اصولاً متهم و مدعی خصوصی بابت هزینه های رفت و آمد گواهان و حق الزحمه کارشناسان، پزشکان، مترجمان و ... که به دستور مقامات قضایی احضار می شوند و جهی نباید پرداخت کنند. اما اگر درخواست احضار یا کسب نظر کارشناسان به درخواست متهم یا مدعی خصوصی باشد متقاضی باید هزینه های مربوطه را پرداخت کند.

پرسش: آیا برای صدور گواهی عدم سوء پیشینه کیفری متقاضی باید هزینه ای بپردازد؟

پاسخ: هزینه صدور گواهی عدم سوء پیشینه کیفری برای نسخه اول آن ۱۰۰ تومان و نسخه های بعدی ۲۰ تومان می باشد.
 پرسش: اگر شاکی خصوصی مدعی ایراد خسارت باشد آیا برای مطالبه ضرر و زیان ناشی از جرم باید هزینه ای بپردازد؟
 پاسخ: اصولاً مدعی خصوصی برای مطالبه ضرر و زیان ناشی از جرم باید دادخواست به دادگاه کیفری تقدیم کند و برای تقدیم این

دادخواست مکلف است تشریفات قانون آیین دادرسی مدنی را رعایت کند که از جمله این مقررات و تشریفات پرداخت هزینه دادرسی به مأخذ مقرر در امور مدنی است. مگر آن که در قانون مدعی خصوصی از رعایت این تشریفات معاف شده باشد. برای مثال در سرقت و کلاهبرداری دادگاه مکلف به صدور حکم به رد عین مال و در صورت عدم وجود عین، رد مثل یا قیمت مال به مال باخته می باشد. بدون آن که نیاز به تقدیم دادخواست از سوی مال باخته باشد.

باید توجه داشت که هزینه دادرسی در امور مدنی به شرح زیر می باشد.

الف) مرحله نخستین:

در دعوایی که خواسته آن تا مبلغ ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد هر ۱۰۰۰ تومان، ۱۵ تومان و اگر خواسته بیش از مبلغ ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد به نسبت مزاد بر آن هر ۱۰۰۰ تومان ۳۰ تومان تمبر باید باطل شود. پس اگر خواسته خواهان ۱۵۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد هزینه دادرسی آن ۳۰/۰۰۰ تومان خواهد بود.

ب) مرحله تجدیدنظر و اعتراض به حکمی که بدو یا غیاباً صادر شده باشد ۳٪ به نسبت ارزش محکوم به خواهد بود. برای مثال اگر خواسته خواهان مبلغ ۲۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد اما دادگاه دعوی او را تا مبلغ ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال وارد تشخیص دهد و خوانده را به پرداخت آن محکوم کند، محکوم به این پرونده ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است و اگر خواهان بخواهد درخواست تجدید نظر به دادگاه تقدیم کند، هزینه دادرسی او در مرحله تجدیدنظر خواهی مبلغ ۳۰۰۰ تومان می باشد.

ج) مرحله تجدیدنظر در دیوان عالی کشور و موارد اعاده دادرسی و اعتراض ثالث بر حکم چنانچه محکوم به آن تا مبلغ ۱۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد ۳٪ ارزش محکوم به و مزاد بر آن به نسبت اضافی ۴٪ ارزش محکوم به خواهد بود.

شاکی باید هزینه شکایت کیفری را برابر مقررات هنگام شکایت بپردازد و مدعی خصوصی هم که به تبع امر کیفری مطالبه ضرر و زیان می کند جز در مواردی که نباید هزینه بپردازد مانند (سرقت و کلاهبرداری) باید هزینه دادرسی را مطابق مقررات مربوط به امور مدنی پرداخت کند و هر گاه توانایی پرداخت هزینه دادرسی را نداشته باشد می تواند از دادگاه تقاضای معافیت کند. دادگاه به تقاضای او رسیدگی

کرده و در این خصوص او را به طور موقت از پرداخت هزینه معاف کند. البته باید توجه داشت برای رسیدگی به درخواست ناتوانی مالی مدعی خصوصی از پرداخت هزینه دادرسی رسیدگی به امر کیفری به تأخیر نخواهد افتاد.

پرسش: آیا اجرای حکم کیفری همانند اجرای احکام مدنی دارای هزینه می باشد؟

پاسخ: برخلاف اجرای احکام مدنی، برای اجرای احکام کیفری اعم از حبس، جزای نقدی، دیه، شلاق و ... هزینه ای از شاکی یا محکوم علیه دریافت نمی شود.

پرسش: چنانچه محکوم علیه به علت عجز و ناتوانی از پرداخت دیه یا ضرر و زیان ناشی از جرم به درخواست مدعی خصوصی زندانی شود، آیا هزینه زندگی خانواده اش باید توسط مدعی خصوصی پرداخت شود؟
پاسخ: خیر، مدعی خصوصی مسئولیتی در این زمینه ندارد.

پرسش: آیا شاکی یا مدعی خصوصی می تواند هزینه هایی را که بابت تعقیب کیفری متحمل شده از متهم دریافت کند؟

پاسخ: شاکی یا مدعی خصوصی می تواند در هر مرحله از دادرسی تمامی هزینه هایی را که بابت تعقیب متهم متحمل شده از او دریافت کند دادگاه با بررسی درخواست شاکی مکلف است هنگام صدور حکم نسبت به پرداخت آن دستور لازم را صادر کند و اگر هنگام اجرای حکم محکوم علیه فوت کرده باشد هزینه دادرسی از اموال به جامانده از او وصول خواهد شد.

پرسش: آیا شاکی خصوصی می تواند ضرر و زیان ناشی از جرم را قبل از صدور حکم تأمین کند؟ هزینه آن چگونه محاسبه خواهد شد؟

پاسخ: شاکی می تواند و حق دارد ضرر و زیان خود را تأمین کند و اگر تقاضای او مستند به دلیل کافی و یقین آور باشد مقام قضایی قرار تأمین خواسته کیفری را صادر می کند و اموال متهم را به نفع شاکی توقیف خواهد کرد این درخواست هزینه ای ندارد.